

Дамјан БУЖАРОВСКИ
магистрант по економија и
апсолвент на Институтот за историја
damjanbuzarovski@yahoo.com

ИСТОРИЈАТА И ПРОВЕРКАТА НА ФАКТИТЕ - МИЈАЦИТЕ ВО ДЕЛОТО НА ГЕОРГИ ТРАЈЧЕВ

Апстракт. – Објективноста на историските истражувања е клучно прашање во современата историска наука. Во овој труд ќе провериме некои тези на Георги Трајчев (егзархиски училишен инспектор) за потеклото на Мијаците и постоењето на идентитетско знаме. Тие се изложени во неговата „Книга за Мијаците“ која се основа главно на податоци собрани од локаните жители во Реканскиот регион. Трајчев изнесува две тези за потеклото на Мијаците – потомци на Самуил, односно болјарско потекло и старо словенско племе. Исто така ќе ги провериме и неговите тврдења за постоење на идентитетско знаме. Утврдувањето на нивната историска веродостојност треба да помогне кон подоброто разбирање на културата на мијачката заедница од Реканскиот крај.

Клучни зборови. – Мијаци, потекло, болјари, знаме.

Објективноста на историските истражувања е клучно прашање во современата историска наука. Историчарот затоа мора да го провери секој изнесен податок, да ги утврди фактите и да ги разграничи од евентуално пристрасните лични претставувања. При истражувањето на историјата често се среќаваме со извори од минатото, во ракописна или печатена форма, кои од една страна нудат битни сознанија за настаните од минатото, но, од друга страна, бараат детално прегледување и споредување со утврдените факти, за да не се случи натамошно пренесување на произволни и неверодостојни податоци.

Во овој труд соодветно ќе ги преиспитаеме тезите за потеклото на Мијаците и нивниот идентитетски бајрак, изложени во *Книгата за Ми-*

јацуме на Георги Трајчев. Имајќи предвид дека Георги Трајчев бил егзархиски училишен инспектор во Дебарската епархија во учебната 1911/12 година,¹ нема дилеми дека директниот контакт со локалното население, и воопшто присуството во Реканскиот регион, му овозможило набљудување и стекнување на сознанија за локалната култура, кои денес, од оваа историска дистанца, се од непроценливо значење и вредност. Меѓутоа, како што веќе кажавме, изложената материја треба да ја разгледаме *cum grano salis* за да избегнеме поставување на тези кои не се соодветни на постоечките факти.

Реканскиот регион или само Река се наоѓа во западниот дел на Република Македонија. На северната страна тој се граничи со Шар Планина, на западната со планините Кораб, Дешат и Крчин, од источната со планините Бистра и Стогово, а од јужната со Дебарската Котлина.² Низ него тече реката Радика, десна притока на Црн Дрим. Името Река овој регион го добил по многубројните реки и рекички што течат низ клисурестите долини и кои се влеваат во реката Радика.³ Населбите во ова подрачје, според текот на реката Радика, се делат на неколку предели и тоа: Долна Река, кој се простира по средниот тек на Радика; Горна Река, по горниот тек на Радика; Голема Река, од устието на Мала Река во Радика до устието на Радика во Црн Дрим, односно по долниот тек на Радика и Мала Река по текот и сливот на истоимената река, која е и главна лева притока на Радика.⁴

Македонците кои го населуваат Реканскиот регион се познати под името Мијаци.⁵ По пределот во кој живееле биле нарекувани уште Рекалии или Реканци.⁶ Голем број од овие села денес се наполно раселени или се со многу мал број на жители. Освен во селата во Река, Мијаци живеат и во селото Смилево во Битолско, Ореше и Папрадишта во Велешко, а голем дел се преселиле во градот Крушево и селото Ехловец, Кичевско.⁷ Исламизирани Мијаци се преселиле во Мелничани и Врановци во Велешкиот крај и во областите јужно од Скопје, во селата Каршијак, Пагаруша, Долно Количани, Цветово, Умово, Држилово и Елово.⁸

¹ Трајчевъ 1941, III; Трајчев 1942, 12.

² Тодоровски 1970, 9.

³ Смиљанић 1925, 7.

⁴ Тодоровски 1970, 9; Смиљанић 1925, 7; Македонија како природна... 1978, 209.

⁵ Македонија како природна и економска целина 1978, 210.

⁶ Томиќ 1927, 893.

⁷ Томић 1923, 227; Веркович 1868, 7; Протић 1928, 29; Огњановиќ-Лоноски 2004, 20.

⁸ Паликрушева 2016, 93; Огњановиќ-Лоноски 2004, 20.

За потекло на Мијаците многу малку се знае. Пишани и материјални извори за нивното доселување нема, така што за тоа можеме да дознаеме само преку народното творештво, легендите и преданијата. Повеќе автори како Протиќ, Верковиќ, Томиќ, Трајчев и Матковски ги вбројуваат како посебно словенско племе.⁹ Но, од друга страна, има автори како Бранислав Русиќ и Јован Цвијиќ кои тврдат дека Мијаците во почетокот не биле посебно племе и дека подоцна се развиле како посебна етнографска група.¹⁰

Потеклото на нивниот етноним е исто така нејасно и постојат повеќе претпоставки како е добиено. Најраширена е претпоставката дека нивното име е добиено од личната замена „ние“, која Мијаците ја изговараат како „мие“, па оттука биле наречени Мијацаи.¹¹

Поради високите планини и немањето услови да се занимаваат со земјоделство, Мијаците главно се занимавале со сточарство.¹² Григоров вели дека и најсиромашната куќа кон средината на XIX век имала по 50-60 овци.¹³ Според Матковски, со појавата на стоково-паричното стопанство кон крајот на XVIII век, ваквата ситуација се променила и дошло до масовно опаѓање на ситните сточари и појава на крупни сточари,¹⁴ на локалниот дијалект нарекувани кеаи, кои имале и по 8.000, 10.000 и 12.000 овци.¹⁵ Со исчезнувањето на ситните сточари во Галичник, кон крајот на XVIII век и почетокот на XIX се појавиле луѓе кои немале што да работат, а паралелно со ова се бележи зголемување на бројот на жители во мијачките села. Како резултат на тоа во Галичник кон средината на XIX век се појавило и печалбарството, иако, според Цвијиќ, тоа отсекогаш било застапено кај Мијаците.¹⁶ Риста Огњановиќ Лоноски вели дека на 100 лица, 90 биле печалбари.¹⁷

Мијаците биле ендегамно племе. Тие се женеле и мажеле меѓусебно. Нема податоци дека се мажеле и женеле со соседните племиња, па дури ни од едно мијачко село во друго. Само на оние коишто ги сме-

⁹ Протиќ 1928, 24; Веркович 1868, 5; Томиќ 1923, 225; Трајчевъ 1941, 11; Матковски 1959, 67.

¹⁰ Цвијиќ 2000, 457; Шкрињариќ Анастасова 2000, 18.

¹¹ Смиљанић 1925, 47; Трајчевъ 1941, 93; Кънчов 1996, 56; Гопчевић 1890, 203; Македонија како природна и економска целина 1978, 210.

¹² Алексиев 1914, 25.

¹³ Григоров 1907, 205.

¹⁴ Матковски 1959, 119.

¹⁵ Томиќ 1927, 893.

¹⁶ Цвијиќ 2000, 451.

¹⁷ Огњановиќ-Лоноски 2004, 20.

тале за развратници, вдовците, вдовиците, или пак тие кои ќе останеле постари, а неженети и немажени, им барале невести и мажи во околните мијачки села. Поради ова, како и поради непристапниот предел, тие останале недопрени и ги зачувале племенските одлики до многу доцна.¹⁸ Како такви, Мијаците се разликувале од другите етнички групи од соседните села по носијата, обичаите, фолклорот, архитектурата, дијалектот, а се смета дека имале и свое знаме.

***

Георги Трајчев е роден во Прилеп во 1869 година. Основно училиште завршил во родниот град, а гимназија во Солун.¹⁹ Тој бил назначен за егзархиски училишен инспектор во Дебарската епархија за учебната 1911/12 година и како таков имал близок контакт со Мијаците.²⁰ За нив ја напишал „Книга за Мияцитџ (историко-географски очерк)“ издадена во 1941 година.

Книгата на Георги Трајчев е корисен извор за историјата на Мијаците, бидејќи особено за потеклото на Мијаците и нивната рана историја, како што кажавме и погоре, нема многу податоци и се напишани малку трудови. Исто така оваа книга е напишана пред 80 години, од човек кој лично бил во Реканскиот крај и имал контакт со месното население и луѓе родени во XIX век, тој успеал да собере солидни информации и сведоштва за Мијаците и Мијачките села. Сепак, како што кажавме на почетокот, сите податоци што Трајчев ги изнесува треба да се проверат, посебно што во некои негови тврдења има контрадикторности и недоследности.

Така, Трајчев Мијаците ги смета за потомци на Самуил односно дека имале болјарско потекло.²¹ На почетокот на книгата тој изнесува дека имало автори кои сметале дека Мијаците воделе потекло од царот Самуил, но потоа тој вели дека историјата го сметала „Самуил за дел од брсјачкото племе, или од арменското. Тогаш треба да се допушти теоријата дека или Самуил не е брсјак, или Мијаците не се Самуилови потомци. Ако автентично и историски е докажано дека Самуиловиот род е брсјачки или арменски, нема зашто Мијаците да ги сметаме за негови

¹⁸ Трајчевџ 1941, 119.

¹⁹ Трајчев 1942, 13.

²⁰ Трајчевџ 1941, III; Трајчев 1942, 12.

²¹ Трајчевџ 1941, 8.

роднини. Нивното потекло ќе треба да го бараме на друго место²². Подоцна во текстот Трајчев исто така вели дека Мијаците и Брсјаците, иако биле во блиско соседство, немале апсолутно никаков допир и ниту се женеле, ниту се мажеле меѓусебно.²³ Затоа тој изнесува друго тврдење според кое Мијаците се остаток од некое словенско племе кое го населувало Солунскиот крај, од околината на реката Галик.²⁴ Но потоа повторно се навраќа на Самуил и смета дека подоцна ова племе се измешало со Самуиловите болјари, па затоа Мијаците можеле да се сметаат за нивни потомци.²⁵ Тоа тој го потврдува со историски извор, писмо кое било испратено од Охридскиот архиепископ Доротеј до молдавскиот војвода Јован Стефан, според кое кога поминал Султанот Мехмет II²⁶ во 1468 во Охрид, населението во Дебарско го сметал за болјари.²⁷

Веднаш паѓа в очи дека изворот што го нуди Трајчев е многу подоцнежен од настаните со Самуил. Тој исто така прави грешка во датирањето на писмото, бидејќи тоа не е од 1468 година како што вели, туку од 1456 година. Доколку го погледнеме писмото²⁸ кое претставува преписка помеѓу архиепископот Доротеј и молдавскиот војвода за ракоположување на нов молдавски митрополит, во него никаде не се споменуваат Мијаца. Болјари се споменуваат, но не во Дебарско, туку во градот Охрид.²⁹

Како потомци на Самуил, Мијаците ги прикажува и Гаврил Симеоновски,³⁰ па дури и тврди дека е можно родното место на Самуил да било селото Кракорница или Галичник.³¹ Симеоновски вели дека Пеџан маалото во Галичник било најстаро како и Станам маалото. Едното од имињата на овие две маала ги поврзува со името на Петар Делјан, а дру-

²² Ibid, 6-7.

²³ Ibid, 10.

²⁴ Ibid, 7-8.

²⁵ Ibid, 8.

²⁶ Трајчев погрешно го пишува името на султанот како Мохамед II.

²⁷ Ibid.

²⁸ Писмото кое го употребува Трајчев го погледнавме од кај Виктор Григорович, бидејќи Трајчев цитирајќи не е доволно прецизен од каде го користел и во референцата навел: „Гласник, VII, 177 – писмото од Охридски Доротеј до Јован Стефана, молдавски војвода“ (Трајчевъ 1941, 8). Ваквата референца не е доволна за да се утврди од каде Трајчев го видел писмото. бидејќи не е наведено ниту за кој Гласник се работи, ниту која година е издаден истиот.

²⁹ Види: Григоровичъ 1850, 34-36.

³⁰ Симеоновски 1927, 536-540.

³¹ Симеоновски 1927, 523.

гото со братот на Секендер бег.³² Ако ги погледнеме турските пописни дефтери, ќе видиме дека во дефтерот од 1476 година Галичник е ненаселен,³³ а во наредниот пописен дефтер од 1536-39 година тој имал вкупно 33 семејства.³⁴ Соодветно, не е веројатно дека една толку мала населба од тој период имала две маала. Пред овие пописни дефтери не можевме да лоцираме пишани извори кои би укажале на постоењето на Галичник.

Шетањето и навраќањето на различните варијанти за потеклото на Мијаците е карактеристично за целата книга. Така, освен варијантата дека тие се остаток од некое словенско племе кое го населувало Солунскиот крај,³⁵ Трајчев на друго место во книгата вели дека Мијаците и Брсјаците биле најстари словенски племиња кои заедно со другите словенски племиња (Струмци, Загорци) се населиле на Балканскиот полуостров.³⁶ Иако тезата дека Мијаците се одделно племе ја застапуваат и други автори, во ниту еден пишан извор не среќаваме словенско племе Мијаџи. Во Солунско, каде што Трајчев споменува дека живеело ова племе се забележани други словенски племиња. Западно од Солун се простирала склавинија на племето Драговити, потоа соседна била склавинијата на Сагудатите, која исто така се простирала западно од Солун, помеѓу Солун и Бер.³⁷ Но Мијаџи не се споменуваат, а имињата на споменатите племиња воопшто не се блиски со името на Мијаците за да се каже дека се работи за исто племе.³⁸

Првиот пишан извор каде се споменува името Мијаџи е од XIX век. Во книгата „Очеркъ путешествія по европейской Турци“ од Виктор Григорович издадена во 1848 година, тој вели вели дека во Дебар жителите носеле име Мијаџи (Міяковъ), но повеќе за нив не говори.³⁹

Сакајќи да ја докаже тезата за посебно словенско племе, Трајчев изнесува уште едно проблематично тврдење. Тој вели дека според кажувањето на учителот, публицист и општественик Благој Димитров, кој бил вешт познавач на старогрчкиот јазик, во Битола бил откриен гроб од римско време на кој пишувало: „Тука почива војсководец, по потекло

---

³² Ibid.

³³ Соколоски (ed.) 1976, 407.

³⁴ Соколоски (ed.) 1976, 407; Ѓорѓиев 2009, 38.

³⁵ Трајчевъ 1941, 8.

³⁶ Ibid, II.

³⁷ Антолјак 1985, 133.

³⁸ Дури како што кажавме погоре има мислења од Цвијиќ и Русиќ кои тврдат дека Мијаците во почетокот не биле посебно племе и дека подоцна се развиле како такви.

³⁹ Григоровича 1848, 196.

Мијак“.⁴⁰ За ова лично искажување нема материјални докази. Нема ниту пишан доказ за искажувањето, а до денес не е најден гроб со таков натпис. Исто така, Мијаците имаат словенско потекло, со што се сложува и самиот Трајчев и ги смета како што видовме за словенско племе, па затоа не е возможно да постоел некаков гроб од римски период, бидејќи Словените тогаш сè уште не биле доселени на Балканот. Но можна е и уште една варијанта, доколку навистина некогаш бил пронајден таков гроб (иако за тоа засега нема никакви докази), да бил од подоцнежното време. Самите археолошки локалитети претставуваат меѓу другото и еден вид колективна меморија што е задржана кај локалното население. На тој начин често се случува во праксата, археолозите да слушаат од месното население за некој тамошен локалитет дека бил од римско време или дека таму живееле Римјани, за потоа да се испостави дека се работи за подоцнежни локалитети.

Во однос на второто прашање кое сакаме да го обработиме во овој труд – идентитетското знаме, најнапред би сакале да кажеме дека кај некои автори, како Смиљаниќ, Трајчев, Петровиќ и Матковски, среќаваме дека Мијаците имале свое знаме, односно бајрак.⁴¹ Зборот бајрак има потекло од турскиот збор *bayrak* кој значи знаме.⁴² Според Георги Трајчев, мијачкото знаме е старо колку што е стар мијачкиот род.⁴³ Тој дава и опис на Мијачкото знаме кое го опишува како: „бело (копринено или не) платно, долго околу 1 метар кое служи како поле. По средината има крст, а во четирите краја стојат лав, орел, змеј и полумесечина - симболизирајќи го владеењето на регионот од Бугарија (лав); Византија и Србија (орел); Албанија (змеј) и Турција (полумесечина)“.⁴⁴ Трајчев вели и дека Мијаците ова знаме го ваделе за свадби, три дена пред свадбата, а сопственици на знамиња (бајраци) во Галичник биле 15 куќи.⁴⁵

Смиљаниќ во повеќе свои трудови говори за Мијачкото знаме и неговиот изглед,⁴⁶ но најпотполн опис дава во записот којшто се чува во Архивот на МАНУ. Таму тој пишува:

⁴⁰ Трајчевъ 1941, 8.

⁴¹ Смиљаниќ 1925, 35; Трајчевъ 1941, 94; Петровиќ 1931, 92; Матковски 1959, 69.

⁴² Јоновски и Поповски 2020, 4.

⁴³ Трајчевъ 1941, 95.

⁴⁴ Ibid, 94-95.

⁴⁵ Ibid, 95.

⁴⁶ Смиљаниќ 1921, 230; Смиљаниќ 1924, 73; Архив на МАНУ Харалампие Поленковиќ, фонд Тома Смиљаниќ Брадина, Мијачки бајрак, кутија 3, архивска единица XXVII; Смиљаниќ 1925, 35.

Мијачкиот бајрак е голем, се става на мотка долга преку три сажња. На врвот има дрвен крст убаво изрезбан и на вкрстените делови има изрезбани или прицврстени четири огнила, како што се оние на нашиот грб. Бајракот е сошиен од три различни платна. Горното и долното се црвени, а средното бело. Платната завршуваат во три клина, на чии врвови закачени се китки во иста боја. На горното црвено платно пришиени се од плава чоја: крст, сличен на оној на врвот на бајракот, двоглав орел и полумесечина... На долното црвено платно од бајракот пришиени се: копљаник, куче и лав, негде наместо копљаник, оклопник. Во средина на белото платно зашиено е сонце.⁴⁷

Најстариот опис на знамињата коишто се користеле на свадбите кај Мијаците е од Стефан Веркович, објавен во 1868 година. Тој не споменува дека се работи за едно мијачко знаме, туку говори за знамиња во множина и вели:

По неколку минути се развејуваат знамиња на покривите на куќите, во кој ќе биде свадбата или свршувачката: знамињата се црвени, опточени со злато и со позлатено јаболко на врвот доколку доведуваат снаа во својот дом, а доколку го свршуваат синот знамето нема позлатено јаболко.⁴⁸

Петар Петровиќ, пак, кој го посетил Галичник во 1931 година за снимање на свадбените обичаи, исто така споменува црвено знаме и вели: „Пред нивното ослободување од Турците бајракот бил од црвена ткаенина, на која во средината се пришива бел крст“.⁴⁹ За постоењето на вакво црвено знаме на кое се пришивало крст се сеќава и Горица Перишиќ, моминско Мелоска, родена во Галичник во 1933 година. Според неа ваквото знаме се користело во Галичник за време на славите.⁵⁰

Денес во сè поголема употреба е едно знаме кое е речиси идентично со она што го опишува Трајчев. Ова знаме во средината има крст, којшто е ставен во еден круг кој личи на сонце и во секој од аглите на крстот пишува ИС ХР НИ КА, што е христијански симбол и значи Исус Христос победува. Понатаму во секој од аглите на ова знаме има по едно

⁴⁷ Архив на МАНУ Харалампие Поленаковиќ, фонд Тома Смиљаниќ Брадина, Мијачки бајрак.

⁴⁸ Веркович 1868, 8.

⁴⁹ Петровиќ 1931, 92.

⁵⁰ Соговорник Загорка (Горица) Перишиќ род. Мелоска, родена во Галичник во 1933 година. Разговарано на 18.08.2018 година во Скопје.

животно и тоа лав, двоглав орел, змеј и полумесечина со ѕвезда. Ваквото знаме започнало да се употребува во малореканските села од 1995 година и за првпат било развезано во селото Тресонче во дворот на црквата Св. Петар и Павле, на празникот Петровден, по повод одбележување на 150-годишнината од изградбата на црквата.⁵¹ Самото знаме пак, е усвоено од книгата на Георги Трајчев.⁵² Од друга страна, на ниту една стара фотографија од свадбите во Галичник не среќаваме знаме какво што опишува Трајчев (иако на некои постари фотографии се среќаваат знамиња различни од државното знаме на тогашно кралство СХС).

Тома Смиљаниќ Брадина, (докторирал во Франција во 1930 година, и самиот по потекло Мијак од селото Тресонче), наведува:

За време на турското владеење со тек на вековите мијачкиот бајрак како да го изгубил обележјето на племенско знаме. Се говори дека тие последен пат својот крстат бајрак го развиле во борбата за време на преселбите под Патријарсите. Во тие селидби Мијаците ја губат својата племенска организација, бидејќи голем дел се сели кон Шумадија, Босна и Војводина. Но нивниот бајрак сепак се сочувал во останатиот дел од нивното племе. Само сега не како обележје на племето, туку на поединечни родови.⁵³

Значи, според Смиљаниќ, со распадот на племенската организација кај Мијаците се создаваат семејните мијачки знамиња и затоа на старите фотографии среќаваме различни знамиња кои имаат сличности со погоре опишаните знамиња, но не се исти. Секое семејство во Галичник и во другите мијачки села имало свое семејно знаме. Знамето секогаш го чувал главатарот на родот.⁵⁴ Овие семејни знамиња претставувале тотемско обележје на родот, односно самиот народ велел дека тие се обележје на куќата.⁵⁵

Семејните знамиња се користеле сè до почетокот на XX век и постепено престанале да се употребуваат за време на Кралството Југославија. Иако на некои фотографии сè уште гледаме вакви знамиња, семејните знамиња постепено се заменуваат со државното знаме.⁵⁶

⁵¹ Јоновски и Поповски 2020, 20-21

⁵² Мијачки „крстат“ бајрак 1995, 15.

⁵³ Архив на МАНУ Харалампие Поленаковиќ, фонд Тома Смиљаниќ Брадина, Мијачки бајрак.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Кличкова и Георгиева 1965, 120.

⁵⁶ Бужаровски 2020, 51.

Во таа смисла и знамето коешто го опишува Трајчев треба да е семејно знаме. Но кај Трајчев се појавува уште еден спорен момент, а тоа е дека тој не дава фотографија од знамето туку цртеж. Врз основа на тоа, Јоновски и Поповски се прашуваат дали Трајчев нацртал реално знаме што го гледал пред себе си или направил реконструкција, заснована на други описи, а делумно на тоа како би требало да изгледа тоа знаме.⁵⁷ Исто така, основниот конструкциски концепт на знамето на Трајчев е целосно идентичен со фреска од црквата Св. Андреја, Матка.⁵⁸ Доколку во минатото некогаш постоело едно семијачко знаме најверојатно е она што го опишува Смиљаниќ, а другите погоре опишани знамиња се всушност семејни знамиња кои настанале подоцна. Ова тврдење го засноваме на тоа што Смиљаниќ и самиот е по потекло Мијак и бил подобро запознаен со културата, обичаите и народните преданија кај Мијаците. Понатаму тој навлегол многу подлабоко во оваа проблематика и дал детален опис за мијачкото знаме, како и за приликите по кои престанало да се употребува, додека Трајчев не дава никакви објаснувања. Всушност, текстот на Трајчев за мијачкото знаме претставува реакција на напис од извесен полковник Ст. Стаматов, кој пишувал како се нашол лавот на бугарскиот грб и тврдел дека по паѓањето на Бугарија под Османлиите, знаме со лав се зачувало во Дебарско кај Мијаците (Трајчевъ 1941, 94). Јоновски и Поповски сметаат дека во последната деценија на XX век постоела тенденција да им се дава друга димензија на свадбарските бајраци – идентитетска. Тоа се гледало во феноменот на семијачки бајрак, односно поставување на еден семеен бајрак за знаме на сите Мијаци, концепт кој бил непознат во времето кога се користеле свадбарските знамиња.⁵⁹ Сепак, со нивното тврдење не би можело да се сложиме во целост, бидејќи тврдењата за едно мијачко знаме се доста постари, а Тома Смиљаниќ за прв пат споменува бајрак кој според легендата Мијаците го донеле по Косовската битка и го скриле во селото Сушица, уште во негова статија издадена во 1921 година.⁶⁰

Трајчев греша и во поглед на тоа дека сопственици на знамиња (бајраци) во Галичник биле 15 куќи.⁶¹ Според кажувањето на терзијата Јордан Шандулоски, кој го имал наследено овој занает од неговиот татко

---

⁵⁷ Јоновски и Поповски 2020, 10.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Ibid, 23.

⁶⁰ Смиљаниќ 1921, 230

⁶¹ Ibid, 95.

и кои всушност како терзии шиеле семејни знамиња во Галичник, од околу 500 куќи можело да има до 300 семејни знамиња.⁶²

Согледувајќи сè што беше наведено можеме да заклучиме дека иако трудот на Трајчев претставува значаен извор за разбирање на културата на исклучителната мијачка заедница од Реканскиот крај, од дискусијата станува јасно дека во неговите излагања не постои конзистентност и се изнесуваат тврдења за кои не постои соодветна историска и теориска поткрепа. Затоа треба да се издвојат корисните информации од произволните и неверодостојни податоци кои водат до поставување на погрешни тези. На тој начин и трудот на Трајчев ќе си го добие своето вистинско место и значење во реконструкцијата на историјата на Реканскиот регион.

БИБЛИОГРАФИЈА

ОБЈАВЕНИ ИЗВОРИ

Григоровичъ, В. „Южнославянскія памятники XV столѣтія“, *Временикъ императорскаго московскаго общества истори и древностей російскихъ*, книга пятая (1850), pp. 34-36.

Григорович, В. *Очеркъ путешествія по европейской турцији (съ картою охридскаго и преспанского озеръ)*, Казань, 1848.

Соколки, М. (ed.). *Турски документи за историјата на македонскиот народ опширни пописни дефтери од XV век, том III*. Архив на Македонија, Скопје, 1976.

НЕОБЈАВЕНИ ИЗВОРИ

Архив на МАНУ Харалампие Поленаковиќ, фонд Тома Смиљаниќ Брадина, Мијачки бајрак, кутија 3, архивска единица XXVII.

---

⁶² Поленаковиќ-Стејиќ 1950, 131.

ЛИТЕРАТУРА

- Алексиев, А. „Етнографски бѣлежки за полянитѣ, мияцитѣ и бѣрсяцитѣ“, *Сборник на народни умотворения, наука и книжина*, книга XXX (1914), pp. 1-43.
- Антолѣак, С. *Средовековна Македонија, том први*. Мисла, Скопје, 1985.
- Бужаровски, Д. *Семејството Бундалевци родословие поврзано со мојата прабаба Тодорка Николова, моминско Бундалевска (1908–1981) и нејзиниот брат Симон С. Бундалевски (1890/4–1989)*, Дамјн Бужаровски, Скопје, 2020.
- Веркович, С. *Описание быта болгаръ населяющихъ македонию*, Москва, 1868.
- Гопчевић, С. *Стара Србија и Македонија, Део први*, Београд, 1890.
- Григоров, М. „Говорѣт на Малореканците (Мияците) в Дебѣрско“, *Известия на семинара по славянска филологија при универзитета в Софија, книга II* (1907), pp. 200-304.
- Ѓорѓиѣв, Д. *Населението во македонско-албанскиот граничен појас (XV-XVI век)*, Институт за национална историја, Скопје, 2009.
- Јоновски, Ј и Поповски М. „Македонски свадбени знамиња“, *Македонски херлад*, број 15 (2020), pp. 3-24.
- Кличкова, В. и Георгиева, М. „Свадбените обичаи од селото Галичник-Дебарско“, *Гласник на етнологишкиот музеј*, 2 (1965), pp. 95-184.
- Кѣнчов, В. Македонија. *Етнографија и статистика, II фототипно издание*, Софија, 1996.
- Македонија како природна и економска целина*, ИНИ, Скопје 1978.
- Матковски, А. *Ѓурѣин Кокалески: 1775-1863: (прилог кон прашањето за создавање на селска, сточарско-трговска буржоазија во Македонија)*, Институт за националн историја, Скопје, 1959.
- „Мијачки „крстат“ бајрак“, *Тресонечки летопис* (1995), pp. 14-15.
- Оѓановиќ-Лоноски, Р. *Галичник и Мијаците*, Македонска академија на науките и уметностите, Фондација Трифун Костовски, Скопје, 2004.
- Петровић, Ж. П. „Свадбене обичаји у Галичнику“, *Гласник етнографског музеја у Београд*, књига шеста (1931), pp. 90-99.
- Паликрушева, Г. *Исламизацијата на торбешите и формирањето на торбешката субгрупа*, Институтот за етнологија и антропологија, Скопје, 2016.
- Поленаковић-Стејић, Х. Р. „Галички свадбени барјаци“, *Музеји часопис за музеолошко-конзерваторска питања*, број 5 (1950), pp. 129-139.
- Протића, С. *О Македонији и Македонцима*, Београд, 1928.
- Симеоновски, Г. *Политическа история на Западната Македонска област*, Софија, 1927.
- Смиљанић, Т. „Пастирски живот код Мијака“, *Гласник географског друштва*, св.5 (1921), pp. 230-239.
- Смиљанић, Т. „Мијаци, Горна Река и Мавровско поле“, *Српски етнографски зборник*, кн. 35 (1925).
- Тодоровски, Г. *Малореканскиот предел општествено-економските и просветните прилики во периодот од 80-те години на XIX век до крајот на Првата светска војна*, Институт за национална историја, Скопје, 1970.
- Томић, С. „Скопље-Тегово-Гостивар-Маврово-Галичник“, *Браство*, 17 (1923), pp. 215-229.
- Трайчевѣ, Г. *Книга за Мияцитѣ (историко-географски очеркѣ)*, Софија, 1941.
- Трайчев, Г. *Спомени отѣ 50-годишниятѣ ми юбилей 1891-1941*, Софија, 1942.
- Цвијић, Ј. *Балканско полуострво*, треће издање, Српска академија наука и уметности, Београд, 2000.

Шкрињариќ Анастасова, Н. *Панајот К. Ѓиноски (истражувачки релации)*, Скопје, 2000.
Smiljanić, T. „Plemenske odlike Mijaka“, *Narodna starina*, vol. 3 No. 7 (1924), pp. 61-74.
Tomić, S. „Mijaci“, *Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka*, knjiga II (1927), 893-894.

И Н Т Е Р В Ј У

Загорка (Горица) Перишиќ род. Мелоска, родена во Галичник во 1933 година. Разговарано на 18.08.2018 година во Скопје.

Damjan BUŽAROVSKI
Graduate student of Economy
History senior

HISTORY AND REEXAMINING OF THE FACTS - THE MIYAKS IN THE WORK OF GEORGI TRAJCHEV

(summary)

The objectivity of historical research is a key issue in contemporary historical science. In this paper we reexamined some of the claims made by Georgi Trajchev, about the origin of the Miyaks and the existence of an identity flag. Georgi Trajchev was born in Prilep in 1869. He finished elementary school in his hometown, and high school in Thessaloniki. He was appointed as an exarchate school inspector in the Debar Eparchy for the academic year 1911/12 and as such had close contact with the Miyaks. As a result of that, he wrote his book “Book about the Miyaks” published in 1941. This book is a useful source for the history of the Miyaks, especially about their origin and early history for which there are not much data and only a few papers have been written. Also, this book was written before 80 years, by a man who was personally in the Reka region, had contact with the locals and people born in the 19th century. So, he managed to collect a solid amount of information and testimonies about the Miyaks and Miyak’s villages. However, all of the data that Trajchev presents should be checked, especially since there are contradictions and inconsistencies in some of his claims.

Trajchev presents two hypotheses about the origin of the Miyaks: either they are descendants of Samuel, and therefore have a bolyar origin or they descend from an old Slavic tribe. We also examined his claims about the existence of an identity flag. Wanting to prove his theses, Trajchev himself refutes his opinions so-

metimes. For example, to prove that the Miyaks are a separate Slavic tribe he wrote that according to the teacher, publicist, and social scientist Blagoj Dimitrov a grave from Roman times was discovered in Bitola with the inscription: "A military leader of Miyak origin rests here". There is no material evidence for such a claim. Also he is inconsistent and refutes his opinion that the Miyaks are a Slavic tribe, because in the Roman period the Slavs had not been settled yet in the Balkans. In Trajchev's claims for the above-mentioned theses, we saw that there are many inconsistent and contradictory data, like the mentioned with the grave from Roman period. Considering everything that was stated, we can conclude that although Trajchev's work represents a significant source for understanding the culture of the exceptional Miyak community from the Reka region, from the discussion it becomes clear that there is no consistency in his presentations and claims are made for which there is no adequate historical and theoretical support. Therefore, useful information should be separated from arbitrary and unreliable data that leads to false theses. In that way, the work of Trajchev will get its rightful place and significance in the reconstruction of the history of the Reka region.